

Mezey Barna:

A magyar jogtörténet-tanítás kezdetei*

Mai napig viták tárgya, hogy vajon mikor is kezdődött a jogtörténet oktatása a magyar egyetemeken? A polgári átalakulásig önálló stúdióként nincs jelen az egyetemi képzésben; a consuetudinalis alapú hazai jog részeként azonban a tananyagban fellelhető Szent István törvényeitől a Habsburg pátensjogig, az országos és helyi szokásjogtól a törvénykezési tradíciókig a teljes jogtörténet. A hazai jog neves, tankönyveket is közlétező tanárai (így *Kelemen Imre*, *Vuchetich Mátyás*, *Szlemencs Pál*) erősen támaszkodnak a tradicionális jogra. A magánjog egyenesen történeti tárgy (*Csizmadia Andor*), míg a büntetőjog éppen a kodifikációs mozgalmakra tekintettel igyekszik kibontakozni a rendi történetiség kötelekeiből. Helyesebb, ha úgy fogalmazzunk: a kezdeteket ott keressük, ahol jogtörténeti megközelítésben, kifejezett történeti szempontokat érvényesítve, kritikai megközelítésben, a jogfejlődésre koncentrááló történelmi elemzéssel (és oktatással) van dolgunk.

Ahogy azt *Csizmadia Andor* kiváló áttekintése is megfogalmazta, a jogtörténet tudományos művelése nem az egyetemen kezdődött, hanem az ún. udvari jogtörténetírás környékén, melynek célja az volt, hogy közjogi viták esetére a kormányzat rendelkezésére álljanak megfelelő minőségű, a tradicionális jogra hivatkozó és idéző érvek a rendi argumentáció ellenében (*Kollár Ádám*).

A joghistória egyben hatályos jog is volt, művelői egyben politikai elképzelések igazolói is. A jogtörténet legfontosabb feladata a politikai érvelés jogi alá-

támasztásának megfogalmazása. Ahogyan a királyi abszolútizmus saját jogainak igazolására kívánta használni a jogtörténetírást, ugyanígy fordította szembe vele a rendi előjogok és a magyar alkotmányos értékek védelmében a liberális ellenzék. Nem csoda, ha a polgári átalakulást megelőzően tudományos jogtörténet nem keletkezhetett.

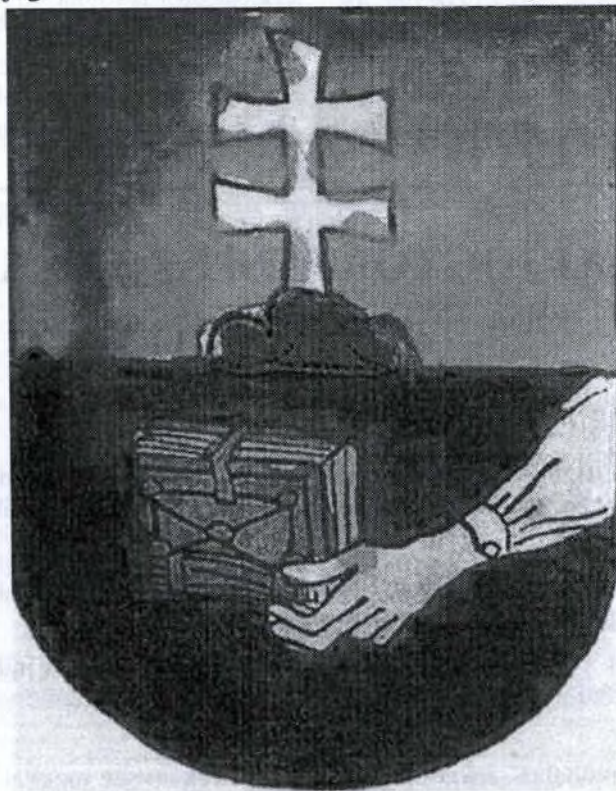
Az egyetemen *Frank Ignác*, a magánjog professzora járult hozzá a jogtörténet fejlesztéséhez, aki a magánjogot és perjogot taglalva, ezek minden egyes intézményét történeti fejlődésükben ábrázolja, s bár „munkájából a jog fejlődésének menetét nem lehet ugyan kiolvasni, de az egyes intézményének fejlődése kutatásánál munkája mellőzhetetlen” (*Csizmadia Andor*). *Frank Ignác* volt az első, ki a jogtörténet fogalmát a források felsorolásszerű közlése mellett a jogintézmények történetére is kiterjesztette. *Bartal Antal* már a külföldi szakirodalmat is használta, de a fejlődési modellek egybevetésére még nem került sor.

Fontos állomása volt a képzésnek az 1855. évi tanügyi reform, melynek keretében a jogtörténet önállóan oktatott stúdiummá válhatott. Igaz, nem a magyar joghistória oktatása került tanrendbe. A német birodalom jogtörténetének oktatásával *Wenczel Gusztáv* egyetemi tanárt bízták meg. *Wenczel* tárgyat a hatvanas és hetvenes évek fordulóján európai jogtörténetté fejlesztette, s annak tankönyvét is megírta.

A nagy változást a ki-egyezés érlelte meg. Csak a dualista konstrukció ki-munkálását követően vált lehetővé újra a teljes körű magyar nyelvű képzés, és ekkor szerezhetette vissza teljes autonómiáját az egyetem.

Míg korábban a jogtörténeti munkálkodás a hatályos jog felkutatását jelentette, most már a rendi korszak jogintézményeinek jó részét direkt módon hatályon kívül helyezték. A jogtörténet politikai szerepe véget ért, s visszahúzódott a katedrákra. Ekkor lett a jogtörténet is valóban önálló tudomány.

* Részletek A jogászképzés múltja, jelene és jövője c. tanulmánykötetből (ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, Bp. 2003).

Az Óbudai Egyetem címere

